

I

PROGNOZE 2014

POLITICA NE AMENINȚĂ CREȘTEREA ECONOMICĂ

I

OPTIMISMUL BINE TEMPERAT

Panelul de experți SAR a prevăzut pentru 2013 o creștere economică modestă, contrazisă în practică de o performanță bună, dar care nu s-a bazat doar pe agricultură așa cum s-a vehiculat în talk-show-uri. Analistii SAR sunt, surprinzător, rezervați și pentru 2014, întrucât consideră că alegerile și instabilitatea politică generată de ele vor avea drept efect o creștere mai mică decât anul trecut. Prognoza privind creșterea economică europeană, de care economia României depinde, nu este nici ea foarte încurajatoare. E semnificativ că nici un analist din panelul nostru de experți nu a prezis o creștere mai mare de 2.75% , valoare inferioară celei de

anul trecut de 3.5% și mult sub performanța ultimului trimestru din 2013.

În schimb, rata inflației, în pofida majorărilor semnificative de taxe și a majorării prețurilor la energie, este prognozată să rămână la o medie de 2.73% (în condițiile în care nici cel mai pesimist expert consultat nu a mizat pe o inflație mai mare de 3.5%), ceea ce înseamnă că politicile dezinflaționiste ale Băncii Naționale Române (BNR) sunt creditate de specialiști a se încadra în țintele anunțate. O prognoză medie similară se înregistrează pentru deficitul bugetar care nu va urca mai sus de 2.25%, în condițiile acordului cu Fondul Monetar Internațional (FMI). Ce este mai puțin cert este îndeplinirea într-un

	Medie	Min.	Max.
Creștere PIB (%)	2.09	1.25	2.75
Rată inflație(%)	2.73	2	3.50
Curs RON/EUR prognozat pentru decembrie 2014	4.58	4.45	4.75
Curs mediu pe parcursul 2014	4.58	4.5	4.75
Deficit cont curent (% din PIB)	2.67	0.5	7.00
Deficit bugetar (% din PIB)	2.25	1.6	2.50
Datoria publică (% din PIB)	42.77	36	64.00
Rată șomaj (%)	6.64	5	8.00
Creștere BET (% față de decembrie 2013)	9.11	5	15.00
Piața imobiliară (% creștere sau scădere)	0.31	-7	7.50

an electoral a condiționalităților din acord, de vreme ce o majoritate fragilă va trebui să răsplătească sprijinul în Parlament și să aloce resurse către localitățile care beneficiază de sprijin politic de la centru.

Rata șomajului este marea necunoscută a anului 2014, aici existând cele mai mari disparități și contradicții între experții consultați. O rată medie a șomajului prognozată de 6.64% este corelată cu o ușoară creștere economică. Această creștere, însă, nu se va manifesta printr-o cerere suplimentară de personal, în condițiile în care angajatorii vor folosi mai intensiv resursele umane disponibile. Devin foarte importante, așadar, investițiile în reconversie profesională, în formare continuă și în infrastructura de învățământ. De asemenea, o altă mare necunoscută este data de la care piața imobiliară își va reveni, pentru că revenirea nu se va petrece, probabil, în 2014. Consensul (pe medie) al unei creșteri apropiate de 0.31% (adică aproape inexistentă) ascunde și el divergențe majore între analiștii consultați. Cei mai mulți au mizat pe o creștere zero, cei mai pesimiști au mizat pe o scădere cu 7%, în timp ce optimiștii au văzut o creștere posibilă de până la maximum 5-7%. În lipsa reluării creditării, sectorul imobiliar va continua să aibă o evoluție apropiată de zero, cu multe proiecte înghețate și cu blocarea în mare măsură a noilor investiții până la reluarea ciclului de creditare.

Indicele BET este prognozată să aibă o creștere de 9.11%, cu mult sub creșterea de 26%¹ din 2013. Cei mai pesimiști analiști mizează pe o creștere de 5%, în timp ce analiștii cei mai optimiști mizează pe o creștere ce se apropie de 15%. În condițiile unor listări importante în

---

¹ Pricop, Roxana, Musgociu, Stefan, 2014. „Cum se anunță anul 2014 pe bursă: Indicele BET ar putea crește cu încă 15%, însă riscurile vin de pe piețele externe și din politică”, *Ziarul Financiar*, disponibil la <http://www.zf.ro/burse-fonduri-mutuale/cum-se-anunta-anul-2014-pe-bursa-indicele-bet-ar-putea-creste-cu-inca-15-insa-riscurile-vin-de-pe-pietele-externe-si-din-politica-11853494>

2014, necesitatea menținerii acestor calendare de listare este evidentă (excepție face Hidroelectrică, ce nu va mai putea fi listată pentru că a revenit în insolvență).

În concluzie, în 2014 este prognozată o creștere mai mică decât în 2013, acesta din urmă fiind considerat un an cu o creștere excepțională. În plus, creșterea economică nu va însemna o diminuare semnificativă a șomajului, o reluare a investițiilor imobiliare sau o creștere importantă a bursei. Totuși, marea majoritate a analiștilor nu mizează pe derapaje bugetare sau pe majorări bruște ale datoriei externe, chiar dacă suntem într-un an electoral.

II

DE UNDE POATE VENI CREȘTEREA ECONOMICĂ?

Se va relua creditarea?

Creditarea nu se va relansa în 2014, consideră panelul de experți, **motivațiile și explicațiile** pe marginea acestei concluzii fiind dintre cele mai diverse.

O primă categorie de explicații se referă la situația macroeconomică – o redresare susținută a creditării se va realiza numai în momentul în care încrederea investitorilor și a consumatorilor în perspectivele economiei se va îmbunătăți, ori în acest moment încrederea este la un nivel scăzut. Suntem avertizați de specialiști că ritmul foarte rapid al creditării din anii 2005-2008 nu va reveni în următorii ani. Chiar și o ameliorare ușoară a creditării va fi limitată, fragilă, și mult sub vârfurile boom-ului.

A doua categorie de explicații se referă la lipsa unei componente semnificative (peste 30%) a capitalului autohton, care ar putea, precum în Polonia, să ajute la repornirea

creditării. România se confruntă cu situația în care atât Banca Austriei (reglementatorul pentru băncile-mamă care au în România filiale care acoperă 32% din piață), cât și Banca Greciei (reglementator pentru bănci ce reprezintă încă 12%)² au instruit băncile-mamă să își limiteze creditele revolving care ajung la filialele lor românești, filiale importante pentru performanța sistemului bancar autohton.

A treia categorie de explicații se referă la rolul marginal al BNR-ului și al politicilor sale în repornirea creditării, un analist afirmând că „98% din finanțarea din România depinde de bănci”. Dacă deciziile din conducerea acestor bănci nu creează apetit pentru creditare, nu se prea poate face mare lucru. Băncile, în esență, continuă procesul de asanare a bilanțurilor proprii, în condițiile în care piața de capital din România nu este o alternativă viabilă pentru creditare. În fine, BNR-ul nu poate interveni foarte eficient de vreme ce ponderea creditelor neperformante este apropiată de 21%, una dintre cele mai mari din Europa. În plus, verificările riscului de către bănci au devenit foarte atente, având în vedere greșelile din anii de boom – în exact același moment în care și consumatorii înșiși sunt mult mai puțin dispuși să ia credite.

Pentru a ajuta relansarea creditării trebuie obținută în primul rând finanțare și pe canale alternative, în afară de sectorul bancar: listări la bursă, bani din fonduri structurale, bani de la bugetul de stat (schemele de ajutor de stat) sau chiar sumele propuse pentru garantare și contra-garantare. Canalele alternative ar trebui să primească rangul de priorități naționale. Orice măsură artificială de stimulare a

creditării comportă riscuri mari și costuri ulterioare, adeseori ascunse, iar relansarea creditării nu va avea loc în 2014. De aceea, relaxarea fiscală și nu monetară poate fi o soluție pentru reluarea unui ciclu de creștere economică.

Care sunt efectele măsurilor fiscale anunțate de guvern, în general?

Intențiile declarate ale guvernului de a crește încasările la buget în sume absolute (dar și ca pondere în PIB), nu au fost încă realizate. Per ansamblu, fiecare taxă nouă majorează semnificativ cheltuielile de exploatare la contribuabilii persoane juridice, iar aceștia încearcă apoi să își acopere cheltuielile prin mărirea prețurilor la producția și serviciile furnizate.

De ani de zile, procentul din PIB obținut prin colectarea fondurilor la buget a rămas relativ constant chiar și atunci când modificările de taxe și impozite au fost majore (cele două episoade cheie au fost reducerea taxei marginale la impozitul pe venit de la 40% la 16% prin introducerea cotei unice și majorarea TVA). Motivul îl reprezintă o colectare deficitară generată de un organism de colectare fiscală precar organizat și suspectat de corupție. Colectarea a fost mai mică în 2013 față de 2012 ca procent din PIB. Situația pare să se fi îmbunătățit în ianuarie 2014, dar e prea devreme pentru a judeca dacă revenirea e serioasă. Fiscul rămâne condus politic de persoane neperformante, iar ruptura Uniunii Social Liberale (USL) poate afecta chiar și bruma de continuitate de acolo.

Un studiu al Comisiei Europene (CE) arată și un alt impact. Față de media UE de colectare a TVA în proporție de 80%, în România rata de colectare efectivă este de 58%. Dacă mergem în amănunt, 60% din inspectorii fiscali sunt angrenați în controale ce se referă la rambursări de TVA (care înregistrează întârzieri foarte mari în procesare). Fără țin-

---

² Datele sunt culese la nivelul anului 2012. Sursa: Botea, Ciprian, 2014. „Topul băncilor pe 2012: doar una din trei bănci a accelerat creditarea și a câștigat cotă de piață”, *Ziarul Financiar*, disponibil la <http://www.zf.ro/zf-24/topul-bancilor-pe-2012-doar-una-din-trei-banci-a-accelerat-creditarea-si-a-castigat-cota-de-pia-ta-11062495>

tirea zonelor de risc sporit, fără un program informatic performant care să cuprindă o bază de date la nivel național, fără un aparat intern de analiză și control de risc, precum și fără verificarea încrucișată și centralizată a performanțelor agențiilor teritoriale, slabele performanțe în colectare vor continua. Concluzia unanimă a experților este că sistemul fiscal nu este gândit pentru a fi încurajant și prietenos pentru mediul de afaceri, este gândit doar pentru maximizarea veniturilor și, eventual, pentru a extrage rente pentru clientela politică.

România nu a progresat, cu toate recomandările noastre de anul trecut, decât foarte puțin în topul Ease of Doing Business și nu a făcut pași importanți, spre exemplu, în privința reducerii timpului necesar plății taxelor. Birocrația exagerată și noile taxe vor lovi în special în IMM-uri, incapabile să respecte o legislație în perpetuă schimbare. De asemenea, controalele adeseori arbitrare se concentrează tot pe această categorie de companii, în condițiile în care câteva mii de companii din totalul de 653.000 de la nivel național aduc peste 50% din veniturile de la buget. Certificarea fiscală obligatorie aduce și ea un cost suplimentar pentru companiile mici, cost care se adaugă birocrăției. Dacă pentru IMM-uri aceste modificări legislative au un impact negativ, creșterile de taxe și impozite nu aduc în plus mai mult de 1% din PIB ca resurse în economie, deci nu e de așteptat un mare impact al acestora asupra potențialului economic.

Care vor fi efectele taxei pe construcții speciale și a taxei pe carburant?

Cu excepția unui singur analist, taxa pe construcții speciale a fost etichetată drept păguboasă pentru buget și estimările sunt că va avea un impact major negativ, impact care va fi transferat consumatorilor finali în domeniul energiei, de pildă.

În ceea ce privește taxa pe carburant, un analist a estimat că această piață este una

de oligopol, fapt demonstrat în opinia sa de „majorarea prețurilor la carburanți, în condițiile în care cererea a scăzut cu aproape 10%”. Caracterul slab concurențial al acestei piețe a fost sesizat de mai mulți contributory. Efectul majorărilor va fi transferat într-o foarte mare proporție direct către populație prin majorarea prețului la pompă, efect înregistrat deja. Este de remarcat faptul că un studiu asupra fiscalității care să se refere la întreg lanțul valoric, inclusiv la valoarea zăcămintelor de diverse tipuri (unele aproape de epuizare, altele pe cale de a fi exploatate în Marea Neagră), nu a fost realizat de către autorități, consecința fiind aceea că nu există o dezbatere publică riguroasă. De altfel, întreg regimul de reglementare a perimetrelor de exploatare nu este integrat suficient cu fiscalizarea sectorului, conducând la distorsiuni semnificative.

Vor conduce aceste taxe la echilibrarea bugetului?

Părerile experților sunt împărțite – majoritatea susțin că veniturile din impozitele suplimentare nu vor fi realizate, din cauza colectării deficitare. Ceilalți susțin că efectul asupra bugetului va fi mic, dar pozitiv. Niciun analist nu crede în prognozele Ministerului de Finanțe atunci când se estimează efectele introducerii unui nou impozit – probabil scepticismul provine din analizele greșite din trecut ale acestei instituții. În plus, există un binecunoscut joc de supraestimare a veniturilor și subestimare a cheltuielilor la început de an pentru „încadrarea” în țintele de deficit agreate cu FMI.

Din nefericire, există sectoare întregi care nu sunt fiscalizate, precum agricultura. Sectorul de panificație a beneficiat de reducerea TVA, însă nu există un studiu de impact care să certifice scăderea evaziunii, obiectiv enunțat ca motiv principal pentru care această taxă a scăzut. Nici măsurile fiscale anunțate (de exemplu acordarea unui credit fiscal pentru reeșalonarea ratelor la bancă) nu au fost

evaluate profesionist, pentru că nu există nici măcar un model dinamic realist care să evalueze efectele acestei inițiative. Spre exemplu, se estimează un număr de 300.000 de beneficiari fără nicio bază logică și fără a exista măcar un studiu-pilot al măsurii, pentru a putea evalua impactul și a corecta mecanismul.

Per ansamblu, distorsiunile economice introduse prin impozite sunt semnificative, iar aceste impozite sunt schimbate fără o consultare temeinică și brusc, uneori în câteva săptămâni. Aceste distorsiuni fac ca evaziunea fiscală să fie soluția rațională, având în vedere „curba de randament” față de o plată corectă a impozitelor. De aceea, rezultatul obținut în urma aplicării acestor noi impozite nu este unul foarte important, iar majoritatea acestor venituri suplimentare sunt obținute „pe spinarea” companiilor mici și mijlocii, întrucât companiile mari au acces mai facil la scheme de optimizare fiscală și la o consultanță care să le permită să își reducă la maximum datoriile către stat.

III

TOP 10 LUCRURI DE EVITAT ÎN 2014

---

1. Turbulențele politice

O parte a analiștilor consultați consideră că turbulența politică actuală poate afecta indicatorii macroeconomici, alții consideră că acești indicatori pot fi menținuți în parametri acceptabili dacă acordul cu FMI este parafat. Există mai multe riscuri legate de aceste turbulențe politice: în primul rând înrăutățirea percepției investitorilor din cauza unui val de mișcări sociale care sunt aproape de granițele României și perceperea României ca făcând parte din aceeași categorie ca și țările de risc (Ucraina, Turcia, Bosnia, Bulgaria). În al doilea rând, orice înrăutățire a percepției ar schimba condițiile în care ne

împrumutăm pe piețele internaționale la unele dintre cele mai mici costuri din ultimii 20 de ani. De aceea, acordul politic și stabilitatea instituțională stau la baza susținerii performanțelor la nivel macroeconomic.

2. Cheltuieli de tip electoral

„Echilibrarea bugetară va fi realizată prin reglarea operativă a cheltuielilor de tip electoral, care s-ar fi putut realiza și în absența măsurilor fiscale menționate mai sus – creșterea de acciză și impozitul pe construcții speciale”. Orice majorare de cheltuieli în zona bugetară restrânge semnificativ zona în care sectorul privat poate face performanță. Aproape invariabil 0.5% din PIB sunt ironsite „tradiționale” în anii electorali, iar anul 2014 va fi un an cu două rânduri de alegeri. Un alt tip de cheltuială electorală se referă la supra-alocări nejustificate de resurse în plan regional și creșterea nejustificată de cheltuieli salariale la nivelul administrației centrale (vezi scandalul ASF, deși nu este singura instituție în această situație).

În fine, principala zonă în care cheltuielile nu au fost ținute în frâu cum ar fi trebuit, într-un an electoral, au fost bugetele locale – motiv pentru care arieratele ar trebui monitorizate cu atenție, din lună în lună și analizate la nivelul Ministerului de Finanțe și al Guvernului înaintea alegerilor. Orice mișcare în sens invers, care majorează sumele cheltuite local (de exemplu alocând discreționar bani din fondul aflat la dispoziția prim-ministrului pentru situații de urgență sau din bugetul Ministerului Dezvoltării), nu face decât să încurajeze derapaje și dezechilibre bugetare. Este de asemenea de menționat că alocările prin ordinul Ministrului Dezvoltării și nu prin Hotărâre de Guvern sunt fără precedent și sunt contrare principiilor bunei guvernări.

3. Creșteri electorale de salarii și pensii

Investitorii sunt foarte atenți la orice pierdere de competitivitate atunci când majoră-

rile de salarii – în special în zona bugetară – depășesc semnificativ acumulările pozitive în zona de competitivitate economică. De altfel, în zonă se manifestă tendința de a extrage rapid capitaluri de pe anumite piețe considerate „riscante” (de pildă India, Argentina, Africa de Sud, Ucraina și Kazahstan). De asemenea, sistemul public de pensii – așa cum este el structurat în acest moment – este nesustenabil, diverse prognoze³ arătând că în 2031 pensia va ajunge la 26% din salariul mediu brut.

4. Creșterea directă sau indirectă a poverii fiscale nete

Majoritatea analiștilor consultați consideră că majorarea taxelor ar trebui evitată în condițiile în care economia continuă să aibă o revenire fragilă prognozată în 2014 (și o creștere de PIB mai mică decât în 2013). Chiar dacă zonele de taxare indirectă preferate de guvern – taxarea suplimentară a proprietății, posibilitatea majorării taxelor locale și ridicarea accizelor – sunt preferabile unei taxări suplimentare a muncii sau consumului, orice majorare de taxe va avea un efect recesionist puternic, fiind în contradicție cu politica economică pe care guvernul ar trebui să o dezvolte. Orice majorare netă a poverii fiscale va determina o inflație mai mare, dar și scăderea competitivității economice, având în vedere, în plus, marjele mici de profit și dificultățile atât în finanțare, cât și în asigurarea rulajului corespunzător de cash pentru companii (în special IMM-uri).

5. Politicile energetice nesustenabile

Sectorul energetic este dezechilibrat și nu are o strategie coerentă. În zona de produc-

ție, eforturi susținute ar trebui să fie depuse pentru repunerea pe picioare a Hidroelectrică și lămurirea proceselor aflate pe rolul instanțelor. În paralel, complexele energetice care produc energie pe bază de cărbune trebuie inventariate la nivelul profitabilității pentru a vedea în ce măsură mai sunt viabile și se mai regăsesc „în piață” (vezi capitolul IV scris de Lucian Davidescu). La nivelul producției, schema de susținere a programului de energie verde este nesustenabilă, chiar și în forma modificată de guvern care eșalonează în viitor plata sumelor provenite din subvenție. În plus, la nivelul transportului de energie electrică, mult mai multe proiecte sunt realizate și sunt bancabile comparativ cu capacitatea efectivă de realizare a lucrărilor de branșare la sistemul energetic național. În fine, calendarul de liberalizare a prețurilor în domeniul energiei este considerat de unii analiști drept nesustenabil (există cel puțin o referire la protestele violente din Bulgaria legate de prețul energiei), iar prestația firmelor de distribuție, în majoritate privatizate, este prost văzută având în vedere nivelul investițiilor în rețea.

6. Întreruperea calendarului de listări la bursă pentru companiile de stat

Hidroelectrică, Electrică și Complexul Energetic Oltenia erau cele trei companii prevăzute pentru listare la bursă, în acest an, dar pentru prima este cert că acest calendar va fi amânat. O amânare *sine die* a tuturor acestor listări va transmite un semnal negativ investitorilor care așteaptă diversificarea portofoliilor. Problema în energie nu a fost, în general, lipsa de apetit a investitorilor, ci amânările procedurale care pot fi atribuite instabilității instituționale a mecanismelor la nivel ministerial și deselor schimbări de strategie. De această dată, taxa pe construcții speciale este un alt element de incertitudine care ar putea conduce la scăderea cotațiilor pentru acțiunile acestor companii.

---

³ Giosan, Victor, Ciucu, Ciprian, 2014. „Alternative și compromisuri în sistemul de pensii pentru următorii 20 de ani”, *CeRe, CRPE Policy Brief 25*, disponibil la <http://www.ce-re.ro/upload/Alternative%20si%20compromisuri%20C3%AEEn%20sistemul%20romanes%20de%20pensii%20pentru%20urmatorii%2020de%20ani.pdf>

7. Scăderea CAS fără o prognoză serioasă a impactului

Deși această măsură a figurat în programul de guvernare și a fost anunțată politic la nivel de intenție, la cel mai înalt nivel nu există niciun studiu de impact serios asupra pierderilor pe care o asemenea scădere le-ar provoca bugetului național. De asemenea, nu există un studiu clar asupra unui calendar treptat de diminuare a CAS, în condițiile în care bugetele pe care această taxă le deservește sunt, în general, cronic deficitare. O eventuală scădere bruscă cu 5 puncte procentuale ar fi greu de absorbit imediat printr-o colectare mai bună, în condițiile în care cele mai mari „salturi” din trecut au fost în jur de două puncte procentuale. Corelativ cu scăderea de taxe, ar trebui gândite măsuri active de intensificare a acțiunilor de combatere a evaziunii fiscale, în special în zona de TVA (și mai precis în zona rambursărilor de TVA).

8. Haosul legislativ și foarte multe schimbări operate „la pachet”

Creșterile de prețuri la energia electrică, ale prețurilor la gazele naturale și la energia termică, costurile suplimentare legate de respectarea legislației privind salariul minim, efectele creșterilor la prețurile de transport – urmare a majorării prețului combustibililor –, toate aceste modificări au venit în cascadă în primul trimestru din 2014, necesitând o adaptare rapidă din partea investitorilor privați. Există suplimentar o neclaritate foarte mare referitoare la investițiile publice majore și riscul atomizării fondurilor existente în sute de proiecte în localități mici. De asemenea, prevederi privind taxa pe construcțiile speciale vor veni să completeze aceste măsuri și vor trebui operaționalizate prin ordine de ministru clare pentru implementarea inițiativelor legislative anunțate. **Ce deranjează investitorii nu este neapărat majorarea taxelor per ansamblu – deși în mod evident această majorare are con-**

secințe economice importante – ci lipsa de predictibilitate a acestor schimbări și operarea unor măsuri corective bruște de către autoritățile fiscale, urmare a nerealizării veniturilor prognozate. Aceste schimbări în cascadă pot fi cu greu absorbite în planurile operatorilor economici.

9. Un cod fiscal „ciuruit”

Experții fiscali au inventariat 164 de modificări semnificative aduse Codului Fiscal (Legii 571/2003). Acestea au fost făcute, în general, cu o medie de aproximativ 10-14 pe an. Faptul că un plan de afaceri este, în general, întins pe o perioadă de cinci ani și că prognozarea nivelului de fiscalitate este aproape imposibilă face dificilă asumarea riscului unei noi investiții. De pildă, au existat declarații contradictorii referitoare la revenirea la impozitarea progresivă – înregistrându-se poziționări pro și contra acestei măsuri. Impozitul pe construcțiile speciale a fost introdus peste noapte și există neclarități majore privind modalitatea de aplicare a creditului fiscal aferent creditelor ce vor fi reeșalonate în baza Ordonanței de Urgență anunțate de guvern. În fine, modificările au fost atât de multe și atât de dese, încât anumite articole au ajuns la indicele 7 sau 8 de modificare, pentru păstrarea numerotației originale în articolele legii.

10. Continuarea confuziei în domeniul politicii transporturilor

S-a discutat foarte mult despre imposibilitatea finanțării autostrăzii Pitești-Sibiu, însă un buget al Companiei Naționale de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România (CNADNR) de 6-7 miliarde de lei anual – cât este media ultimilor ani, adică aproximativ 1.39⁴ miliarde de euro câți au

---

⁴ H.G. 1140/2013 privind aprobarea bugetului de venituri și cheltuieli rectificat pe anul 2013 al CNADNR, aflată sub autoritatea Departamentului pentru Proiecte de Infrastructură și Investiții Străine, publicat în Monitorul Oficial 835/25.12.2013, disponibil la <http://lege5.ro/Gratuit/gm4donjugm/>

fost în 2013 – este insuficient. La o evaluare primară, controversata autostradă Pitești-Sibiu, necesită aproximativ 3.2 miliarde de euro⁵ pentru a fi realizată. În plus, doar 30-40% din bugetul CNADNR poate fi alocat drumurilor noi, o sumă importantă fiind folosită pentru întreținerea rețelei existente de drumuri. Este limpede că pentru România (și pentru programele europene în domeniul transporturilor) realizarea Coridorului IV este esențială. Totuși, lucrările cele mai importante pe această zonă, de pildă tronsoanele Arad – Pecica și Pecica – Nădlac, au întârzieri importante.

IV

CUM AU FOST URMĂRITE

ȘI IMPLEMENTATE RECOMANDĂRILE

NOASTRE DE ANUL TRECUT

În materie de politici macroeconomice, în raportul de anul trecut am prezentat trei recomandări care reieșeau din analiza relației FMI-România din perioada 2009-2012, însă ele nu au fost preluate.

1. Încetarea relației cu FMI după încheierea ultimului acord pentru perioada 2011-2013;
2. Adoptarea unui program de aderare la zona euro asumat de întreaga clasă politică;
3. Revenirea la un ciclu electoral de 4 ani cu organizarea simultană a alegerilor prezidențiale și parlamentare.

---

hotararea-nr-1140-2013-privind-aprobarea-bugetului-de-venituri-si-cheltuieli-rectificat-pe-anul-2013-al-companiei-nationale-de-autostrazi-si-drumuri-nationale-din-romania-sa-aflata-sub-autoritatea-dep
⁵ Cozmei, Victor, 2013. „Controversele amânării autostrăzii Pitești-Sibiu: de la cost, la șicane birocratice și până la traseu. Ce spune Dan Șova”, *Hotnews.ro*, disponibil la <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-16142338-controversele-amanarii-autostrazii-pitesti-sibiu-cost-sicane-biocratice-pana-traseu-spune-dan-sova.htm>

Aceste trei recomandări aveau rolul de a transfera responsabilitatea politicilor economice de la instituțiile internaționale la clasa politică din România. În plus ofereau mai multă transparență și stabilitate procesului de reformă a economiei și mai puțină volatilitate indusă de ciclul electoral. Din păcate, niciuna dintre aceste recomandări nu a fost luată în considerare de guvern, deși toate trei rămân la fel de importante astăzi ca și acum un an.

Cu toate că ultimul acord cu FMI s-a încheiat cu trei ținte importante ratate (dintre care cap de listă este ratarea de 7 ori a țintelor pentru arierate), Fondul a declarat acordul încheiat în condiții bune și a recomandat continuarea relației cu România. Declarațiile recente de susținere ale FMI pentru o soluție fiscală propusă de guvern arată clar că guvernul folosește sprijinul oferit de asemenea instituții pentru a-și promova propria agendă.

Adoptarea monedei euro a trecut în planul doi pentru că este un obiectiv pe termen lung, dar care implică costuri derivate din reforma structurală pe termen scurt. Frecvența foarte mare a ciclului electoral face ca discuțiile despre acest obiectiv să fie împinse mult în viitor. **În spiritul recomandărilor noastre de acum doi ani, BNR a propus 2021-2023 ca dată pentru adoptarea monedei euro deoarece este o perioadă de acalmie a ciclurilor electorale. Acest lucru înseamnă, de fapt, abandonarea ideii de reformă structurală pentru actuala generație. Anul 2025 era cel propus de Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) pentru realizarea convergenței cu media europeană, ori noi ne propunem să începem de abia atunci, asta în condițiile în care o țară la fel de lovită de criză ca și noi, Letonia, tocmai a făcut o demonstrație curajoasă de capacitate de convergență.**

În materia fondurilor europene, unele din recomandările noastre au fost puse în

practică și situația este mai bună. Recomandarea referitoare la controlul ex-ante a conflictelor de interese – un aspect ce a constituit o cerință expresă încă din anul 2012 în corespondența Comisiei către autoritățile române vizavi de blocarea și pre-suspendarea unor programe operaționale – a fost pusă în practică de instituțiile competente. La sfârșitul lui ianuarie 2013 a fost aprobat memorandumul prin care i se acorda Agenției Naționale de Integritate (ANI) îndatorirea de a crea și administra un sistem informatic integrat prin care se poate semnală în timp real autorităților contractante potențiale conflicte de interese în procesul de achiziții publice ce implică fonduri europene (așa-numitele „avertismente de integritate”) fără a bloca nici procedura de achiziție, nici derularea proiectelor. Un aspect important al acestui proiect și o sugestie reiterată este posibilitatea participării directe a cetățenilor și a persoanelor fizice/juridice implicate în proceduri de achiziții publice, nu numai cu fonduri europene, ci și naționale, în semnalarea unui posibil conflict de interese al cărui rezultat ar putea vicia atât contractul de achiziții publice (fapt ce ar putea duce la corecții financiare), cât și rezultatul final al proiectului.

Recomandarea referitoare la creșterea rolului decizional al Agențiilor de Dezvoltare Regională (ADR), prin oferirea unui statut juridic în ceea ce privește politicile de dezvoltare regională, nu a fost preluată de către autorități. Totuși, în martie 2013, ADR-urile au fost creditate cu multă încredere prin faptul că le-au fost acordate mai multe responsabilități prin preluarea pe toată durata acestui exercițiu financiar a atribuțiilor Organismului Intermediar Întreprinderi Mici și Mijlocii (OI IMM) din cadrul Programului Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice (POSCCE). Motivul acestei schimbări s-a datorat proastei guvernări și neregulilor grave descoperite la nivelul OI IMM, fapt ce a contribuit la

suspendarea plăților pentru POSCCE.

O altă recomandare viza echilibrarea obiectivelor de creștere a absorbției cu cele de prevenire a adâncirii disparităților de dezvoltare între regiunile României și între mediul urban și cel rural. Așa cum am arătat atunci, felul în care a fost gândită creșterea cu fondurile structurale și de coeziune la nivel de programe operaționale, coroborată cu capacitatea de absorbție diferențiată între regiuni a făcut pe alocuri mai mult rău decât bine. În prezent, în varianta Acordului de Parteneriat din februarie 2014 apar mențiuni cu privire la abordarea disparităților regionale în România, iar Strategia de Dezvoltare Spațială și Strategia Națională pentru Dezvoltare Rurală, împreună cu Planurile de Dezvoltare Regională, constituie principalele coordonate de planificare pentru soluționarea disparităților. Este încă nevoie de o mai clară corelare între aceste documente și prioritățile concrete de finanțare propuse, respectiv între obiectivele și sumele alocate în cadrul Programelor Operaționale măsurilor care vizează disparitățile, în primul rând cele ce privesc competitivitatea economică și forța de muncă.

În ceea ce privește recomandarea privind centralizarea gestionării Fondurilor Europene Structurale și de Investiții (ESI) pentru 2014-2020, Guvernul României a operat o centralizare a managementului Programelor Operaționale, ministerele care în prezent sunt Autorități de Management vor fi Organisme Intermediare în viitorul cadru. Rămâne de văzut în ce măsură această subordonare a unor ministere, precum Ministerul Economiei, Ministerul Educației sau Ministerul Muncii față de Ministerul Fondurilor Europene, va fluidiza circulația fondurilor și va asigura corecta evaluare și cheltuire a acestora, sau, din contră, va da naștere unor probleme suplimentare din cauza raportului de putere în deciziile pentru utilizarea fondurilor.

În privința politicilor de sănătate, multe dintre recomandările noastre au fost evocate în repetate rânduri în spațiul public de oficiali ai Ministerului Sănătății (MS).

Problema semnalată vizavi de finanțarea spitalelor private din fondurile Casei Naționale de Asigurări de Sănătate (CNAS) se accentuează de la an la an, unele dintre aceste spitale obținând tarife per internare mai mari decât cele obținute de spitalele similare din rețeaua de stat. Recomandarea SAR a fost separarea paturilor private de cele care nu sunt contractate cu CNAS fie în cadrul aceleiași secții, fie prin crearea de secții private în cadrul spitalelor de stat. Reacția MS a fost aceea că în noul pachet de bază vor fi detaliate modalitățile prin care în secțiile de spital „de stat” vor putea fi acordate servicii de spitalizare în regim privat de către același personal medical⁶.

În ceea ce privește concurența pentru personalul medical, recomandarea SAR a fost aceea de a asigura posibilitatea de a realiza venituri suplimentare în spitalele de stat pentru întreg personalul medical și scoaterea personalului de sub rigorile legii unice a salarizării.

Reacția MS este rezumată în următorul citat: „În prezent există o grilă de salarizare bugetară în care este inclusă și prestația medicului, grilă anacronică și complet nemulțumitoare. În proiectul pilot al legii, vom scoate medicul din statutul bugetar și îi vom oferi mai multe variante de lucru. Dacă optează să rămână în unitatea sanitară de stat și să

muncească normă întreagă, atunci va avea posibilitatea, după orele de program, să realizeze consultații private în paturi private sau într-o cotă parte privată dintr-o secție a spitalului public. În acest fel, medicul va avea posibilitatea să realizeze venituri suplimentare în condiții optime de timp și confort”⁷. De asemenea, ministrul Eugen Nicolăescu a afirmat că, potrivit noului proiect, „medicul va fi obligat să opteze dacă lucrează cu normă întreagă, respectiv șapte ore, în spitalul public. În cazul în care a optat să lucreze în spitalul public cu normă întreagă, atunci în aceeași unitate sanitară va putea lucra peste programul de lucru, în sistem privat”⁸. Problema semnalată în 2013 a fost atitudinea ezitantă a autorităților față de sectorul privat de îngrijiri de sănătate și a asigurărilor private de sănătate, iar recomandarea SAR a fost să se ia măsuri pentru sprijinirea dezvoltării sistemului de asigurări private de sănătate.

Reacția MS a fost să construiască pachetul de bază și după aceea să se ocupe de asigurările private: „Odată ce pachetul de bază este gata, putem vorbi de asigurări private. Vrem să construim un draft de pachet de servicii suplimentare până în vară, mai ales că, în discuția cu reprezentanții Băncii Mondiale, aceștia și-au exprimat dorința de a ne pune la dispoziție expertiza lor, astfel încât până în septembrie să avem toate draft-urile gata, iar cu acesta să încheiem reforma din România”⁹.

⁶ „Pacienții care doresc să-și aleagă medicul și în spital vor avea această opțiune contra-cost, ministrul gândind că un procent de 20% din totalul paturilor din spitalul de stat să poată fi exploatate în regim privat. Privitor la această măsură încă în discuție este cât ar trebui să revină spitalului din ce încasează de la pacient și cât părții private, propunerea inițială fiind de 10% pentru spital - 90% pentru operatorul privat, cifre cu care managerii de spitale nu prea sunt împăcați” Sursă: Mitran, Alina, 2014. „Servicii de bază pentru toată lumea și paturi private în spitale publice”, *Gazeta Nouă*, disponibil la <http://www.gazetanoua.ro/index.php?mod=stiri&id=22032&title=Servicii-de-baza-pentru-toata-lumea-si-paturi-privat-in-spitale-publice-.html>

⁷ Ministerul Sănătății, Comunicat de presă din data de 31 iulie 2013, disponibil la <http://www.ms.ro/?pag=62&id=12745&pg=1>

⁸ „Proiect pentru salarizarea medicilor: sectii private in spitalele publice, unde doctorii pot lucra dupa program”, *Ziare.com*, iulie 2013, disponibil la <http://www.ziare.com/eugen-nicolaescu/sanatate/proiect-pentru-salarizarea-medicilor-sectii-privat-in-spitalele-publice-unde-doctorii-pot-lucra-dupa-program-1249097>

⁹ Gheorghiu, Elvira, 2014. „Nicolăescu: Programele naționale de sănătate, de la 1 august. Pachetul Minimal, din 1 ianuarie 2015”, *Mediafax*, disponibil la <http://www.mediafax.ro/social/nicolaescu-programele-nationale-de-sanatate-de-la-1-august-pachetul-minimal-din-1-ianuarie-2015-11993231>

Propunerile noastre care au fost preluate în acte normative:

1. Recomandare: „obligativitatea suportării cheltuielilor de spitalizare prin plata per serviciu de către unitatea spitalicească privată care transferă un pacient către un spital de stat” a fost preluată în Hotărârea nr. 117/2013 pentru aprobarea Contractului-cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2013-2014 (Art. 71, alineat 5);
2. Recomandare: „managerii de case de asigurări și de spitale ar trebui să fie demși în cazul în care nu își ating indicatorii de performanță” a fost preluată într-o formă modificată. Astfel, managerii de spital vor fi demși dacă nu ating indicatorii de performanță – strict dintr-o perspectivă a bugetului negociat – în caz de depășire trimestrială sunt concediați;

3. Recomandare: „dezvoltarea serviciului medical al caselor de asigurări sociale de sănătate pentru a verifica serviciile contractate și acordate asiguraților din punct de vedere cantitativ și calitativ”. CNAS a dezvoltat un departament de control cu 50 de persoane pentru verificarea serviciilor contractate.

Evoluția încercărilor de reformă din ultimele 12 luni au arătat ca MS și CNAS au avut în vedere propunerile noastre, recunoscând implicit justetea problemelor semnalate. Soluțiile propuse au fost unele acceptate și transpuse în practică, altele evocate în proiectele aflate în dezbateri și altele modificate cu transformări care le-au făcut de neacceptat.